MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro

Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Merkittävin ruoska on kuitenkin kuntien valtionosuusleikkaukset. Niillä hallitus varmistaa, ettei kunnissakaan ole muuta mahdollisuutta kuin keskittäminen. **KANSANEDUSTAJA KAJ TURUNEN (PS.) ITÄ-SAVOSSA**

Vahva perusta luo mahdollisuuksia

Metsäkonsultti Rainer Häggblom ei ymmärrä arvostelua metsäteollisuuden tuotteiden heikosta lisäarvosta ja matalista vientihinnoista. Hänen mielestään suomalaisen metsäteollisuuden menestys on kuitenkin edelleen kiinni niin sanottujen bulkkituotteiden kannattavasta tuotannosta. (MT 10.11.)

Häggblomin mukaan alan ongelmista ei voi syyttää metsäteollisuutta, vaikka ongelmia on ollutkin. Metsäteollisuus on kuitenkin onnistunut sopeutumaan muuttuneeseen tilanteeseen paljon paremmin kuin kilpailukykynsä hukannut Suomi.

Häggblomin mielestä metsäteollisuuden kilpailuvaltit ovat metsissä ja suurissa tehtaissa. Suomessa pitääkin jatkossa keskittyä tuotteisiin, joissa meillä on mittakaavaetu. Esimerkiksi havusellun ja kartongin kysyntä kasvavat tulevaisuudessa. Sellutehtaat ovat myös tehokkain tapa tuottaa bioenergiaa.

Sen sijaan, että poliitikot ja päättäjät moittisivat metsäteollisuutta alhaisesta jalostusasteesta, heidän pitäisi katsoa peiliin. Kilpailukykyä ovat heikentäneet muun muassa tolkuttomaksi paisunut säätely ja ikuisuuksia kestävät lupaprosessit sekä huonosti hoidettu verotus.

Metsäteollisuuden perustuotteiden merkitys näkyy vientitilastosta. Suomen merkittävimpien vientituotteiden kuuden kärjessä on neljä metsäteollisuuden tuoteryhmää.

Häggblom on oikeassa, että metsäteollisuuden perustasta on pidettävä huoli. Ilman kannattavaa perustuotantoa yrityksillä ei ole varaa kehittää uusia tuotteita. Monet uudet tuotteet syntyvät sellusta. Lisäksi uudet ja uudistetut sahat, sellu- ja paperitehtaat ovat tehokasta high techiä.

Vaikka Metsä Groupin Äänekoskelle suunnittelemasta tehtaasta puhutaan uuden sukupolven biotuotehtaana, Suomen metsäteollisuuden suurin investointi on ytimeltään sellutehdas. Huolimatta siitä, että sellutehtaan kylkeen suunnitellaan oheisvirtoja hyödyntäviä laitoksia, on uuden biotuotetehtaan kannattavuus laskettu sellun varaan.

Metsä Fiberin tutkimusjohtajan Niklas von Weymarin mukaan investoinnin toteutumiseen vaikuttavat muun muassa puunhankinta, liikennejärjestelyt sekä kaavoitus-, lupa- ja tukiasiat

Toteutuessaan Metsä Groupin investointi lisää kuitupuun käyttöä noin neljä miljoonaa kuutiometriä. Von Weymarin mielestä puun saaminen liikkeelle metsistä tuleekin olemaan suuri haaste. Se on iso haaste metsänomistajien lisäksi myös infrastruktuurille.

Metsäautoteiden varsilta lähteen 4 000 rekkakuormaa puuta päivässä.

Perusteollisuuden toimivuuden kannalta väyläverkoston perusteista pitää huolehtia. Se ei ole yksityisteiden varsilla asuvien, vaan yhteiskunnan tehtävä.

Metsätehon toimitusjohtaja Heikki Pajuoja muistuttaa, että metsistä kuljetetaan puuta tällä hetkellä noin 4 000 rekkakuormaa päivässä. Kuormat kulkevat metsäteiden ja muiden maaseudun yksityisteiden kautta valtion ylläpitämille teille. Pajuojan mukaan tieverkon toimivuus on ratkaisevan tärkeä metsä- ja energiateollisuuden kotimaisen raaka-aineen hankinnassa.

Liikenneväylien kunnossapitoon kiinnitti huomiota MTK:n metsävaltuuskunnan kokouksessa myös entinen valtiosihteeri Raimo Sailas. Hänen mielestään vähät elvytysvarat pitää sijoittaa sinne, missä ne palvelevat tuotantoa. Pääkaupunkiseudun metrorahat pitäisi sijoittaa muun muassa metsäautoteiden kunnostukseen.

Puuta jalostava teollisuus on suomalaisen teollisuuden ydin. Päättäjiltä on unohtunut, että ketju on tässäkin tapauksessa niin vahva kuin sen heikoin lenkki. Jos puut jäävät pohjattomien teiden ja kantamattomien siltojen taakse, ei tarvita vientisatamiakaan.

Metsäteollisuuden merkitys näkyy vientitilastosta.

Kovia koulupäätöksiä

Kuntien säästöpaineet näkyvät myös kuntien koulutoimessa. Rahapula ja velkaantuminen pakottavat valtuustoja päätöksiin, joita kukaan ei mielellään tekisi.

Moni kunta joutuu kustannusjahtiin suurelta osin siksi, että valtio on siirtänyt kunnille omaa vastuutaan. Se näkyy valtionosuuksien leikkauksina sekä kuntien velvoitteiden lisäämisenä.

Yhtä kaikki, moni kylä taistelee tällä hetkellä koulunsa puolesta. Taisto on kiivaimmillaan, sillä kunnat laativat parhaillaan talousarvioitaan ensi vuodeksi.

Vaikka tunteet ovat pinnassa, raha ei riitelemällä lisäänny. Riitelyn sijasta olisi tärkeintä turvata lapsille mahdollisimman hyvä opetus niillä rahoilla, jotka ovat tarkoitukseen käytettävissä.

Koulu on kylän sydän – kyläkauppojen kuoleman jälkeen usein ainoa kylän yhteinen kohtauspaikka. Opetuksen lisäksi kyläkoulut palvelevat kylän kokoontumis-, harrastus- ja juhlapaikkoina.

Siksi kyläkoulujen kohtalosta päätettäessä kuntapäättäjiltä on vaadittava erityistä huolellisuutta. Pelkästään ulkopuolisten konsulttien laskelmiin ei sovi päätöksissä vedota.

Jokainen koulu ja kylä ovat erityistapauksensa. Kuntapäättäjän on osattava laskea tarkasti, mitä todellisia säästöjä ja kustannuksia koulun sulkeminen tai sen toiminnan jatkaminen aiheuttaa.

Kun nämä on huolella ja avoimesti selvitetty, on myös päätöksellä koulun lopettamisesta tai jatkamisesta vahvat perusteet. Viime aikoina moni kunta on päätynyt myös jatkamaan kyläkoulujensa elämää.

Koulupäätösten keskiössä ovat lapset. Siksi säästölaskelmien on jonkin verran joustettava esimerkiksi kohtuuttomiksi kasvavien koulumatkojen perusteella.

Julkisen talouden ongelmat eivät ole nopeasti helpottamassa. Kovia ja vaikeita päätöksiä on kuntapäättäjille luvassa jatkossakin.

VIERASYLIÖ

Ilmastonmuutos ja Venäjä

Maa- ja liuskekaasunkin käytöstä on muiden fossiilisten energianlähteiden tavoin luovuttava vuoteen 2100 mennessä, sanoo hyvin perustellen kansainvälinen ilmastopaneeli IPCC tuoreessa raportissaan.

Esimerkiksi Venäjälle tämä on kova paikka, onhan sen valtiontalous perustunut ainakin puoliksi tällaisen energian viennin verottamisesta saatuihin tuloihin. Kuinka tähän kokonaisuuteen vaikuttaa Venäjän konflikteja tuottava politiikka?

Jos fossiilisten energianlähteiden käyttöä ei pystytä – Venäjä mukaan lukien – ajoissa korvaamaan päästöttömillä järjestelmillä, seuraamukset ovat rajut.

On muistettava taustaksi, että jo nyt yli 800 miljoonaa ihmistä elää aliravittuina. Fossiilista energiaa käytetään ruuantuottamisessa muun muassa työkoneissa ja lannoitteiden valmistuksessa.

Tämä on todella iso juttu. Rajoittavista tekijöistä ravinnon ja suojan (turvan) tarpeiden tyydyttämiset ovat tärkeysasteikon kärjessä. Ne määrittävät muiden rajoittavien tekijöiden sijainnin ihmislajin lyhyen ja pitkän aikavälin käyttäytymisessä. Päätöksissä pitäisi aina ottaa niiden pitkäaikaisvaikutukset huomioon.

ETYK:n periaatteet

Länsimaisessa sivistyksessä tärkeää on sen ohella, mitä tehdään, myös se, millä periaatteilla tehdään.

Suomea länsimaisena sivistysvaltiona ja Euroopan unionia rauhan takaamistehtävän itselleen ottaneena yhteisönä koskettaa se, kuinka Etykin Helsingin vuoden 1975 huippukokouksen pöytäkirjan periaatteita noudatetaan.

Venäjän lipeäminen Etykruodusta on nostanut muutoinkin oikeusvaltioperiaatteiden valvontatehtävän maailmanpolitiikan keskiöön. Siihen kuuluu IPCC:n tuore raportti, jolla valmistaudutaan Pariisin ensi vuoden ilmastokokoukseen.

Kysymys on kiteytetysti Venäjän käynnissä olevista aluekaappaustoimista, niiden aiheuttamista pakotteista ja vastapakotteista. Ultralyhyt kertaus Euroopan historiasta marraskuu 2013 jälkeen kuvaa asiaa.

Krimin niemimaalta käynnistetyn aggression perimmäinen tarkoitus, aluevaltaus, kävi varsin pian selväksi. Se lukeutuu aineellisesti kategoriaan resurssisodat. Alan asiantuntijat toivat tämän esiin jo operaationäytelmän alkuvaiheessa.

Resurssinäkökohta on tärkeä. Ravinnon ja suojan (turvan) tarpeiden tyydyttämiset ovat, kuten todettua, perusekologiaa. Näiden välttämättömyyksien hoitamista voidaan edistää aktiivisilla sotatoimilla, mutta niillä voidaan tuhota myös yhdellä kertaa alueen ruoantuotannon perusteet ja samalla yhteiskunnan turvakehikon keskeinen tukipilari.

Turvapykälästä luovuttiin

Sillä, mitä Venäjän federaatio ja Euroopan unioni tekevät elintarvikepolitiikassa, on mitä suurin merkitys Suomen kannalta.

Ratkaisevaa on, mitä sovitaan Pariisissa ja kuinka se pitää.

Meillä on 1 300 kilometriä yhteistä rajaa Venäjän kanssa. Sen Suomeen rajoittuvat hallinnolliset alueet ovat väestömääriinsä nähden ruuan alituotantoalueita. Koko federaatio tuottaa vain kuusi kymmenesosaa kuluttamastaan ravinnosta. Syy on rakenteellinen.

Venäjää lukuun ottamatta kaikki Itämeren rantavaltiot ovat Euroopan unionin jäsenvaltioita ja siten myös yhteisön yhteisessä maatalous- ja kalastuspolitiikassa.

Tämä merkitsee yhteisesti sovittuja menettelytapoja hallinnollisista prosesseista, joilla päätetään toisaalta muun muassa EU:n maksamista tuista ja toisaalta EU:n hyväksymistä edellyttävistä kansallisesti rahoitettavista tuista.

EU hyväksyy ”epäsuotuisa alue” -käsitteen, mutta ei tukijärjestelmänsä perusteissa tosiallista ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykekäsitteisyyttä. Näin tämä yksityiskohta puree systeemisesti EU:n ja koko pohjoisen pallonpuoliskon pohjoisimpaan maahan, joka kaiken lisäksi on logistisesti saarivaltio, siis Suomeen.

Tämä merkitys kirkastuu itse kullekin, kun vastaa kysymykseen: ”Miksihän Norja ja Islanti eivät halua kuulua Euroopan unioniin, joka toisi mukanaan yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan.”

Tämä syy oli tiedossa jo vuonna 1994. Siksi Suomi sai läpi ”vakavien vaikeuksien” artiklan 141, josta luovuttiin vapaaehtoisesti. Vakavan vaikeuden voi tuottaa luonnonmaantieteen ohella myös EU omalla sinänsä hyvää tarkoittavalla yleispolitiikallaan. Tästä on nyt hyvin tuore näyttö, mutta turvapykälää ei enää ole.

Lisää synkkiä pilviä taivalla

Venäjä on jo aiemmin käyttänyt maakaasua sen jakeluverkon avulla tehostamaan poliittisia pyrkimyksiään, niin tapahtui nytkin. Vaikka Venäjä oli jo vuonna 2004 sopimassa, että maakaasun yksikköhinta seuraa raakaöljyn maailmanmarkkinahintaa, sopimus ei ole tositilanteessa paljon painanut.

Lokakuun lopussa 2014 päästiin kuitenkin – yllättäen – EU:n myötävaikutuksella toimitussopimukseen yli pahimman pakkasjakson vuoden 2015 maaliskuuhun saakka.

Nyt näyttääkin siltä, että EU:n ja Yhdysvaltain pakotteet yhdessä energianviennin verotulojen laskun, ruplan arvon heikentymisen ja yhtiöiden likviditeettivaikeuksien kanssa pakottaa Venäjän presidentin hallinnon ainakin tilapäisesti pehmentämään politiikkaansa.

Putkiratkaisun rinnalla maakaasu voidaan siirtoa varten nesteyttää ja määräsatamassa muuttaa takaisin kaasumaiseen olomuotoon. Tämä tunnetaan lyhenteellä ”lng”.

EU:n komission toiveiden mukaan Suomi ja Viro ovat sopineet kumpaankin maahan lng-terminaalin ja niitä yhdistävän kaasuputken rakentamisesta, osittain siis EU:n rahoituksella.

Tietenkin Venäjä voi tarjota omaa nesteytettyä luonnonkaasuaan tarjouskilpailuissa. Tämä tekee Venäjän vastalauseettomaksi, mikä on hyvä asia. Suomi tietenkin tiedostaa, että maakaasun viimeinen käyttöpäivä on IPCC:n mukaan 31.12.2100.

Venäjän presidentin hallinto on joutunut menemään maan ja kansan tulevaisuuden turvaksi kartutettujen hyvinvointirahastojen varojen käyttöön auttaakseen rahoitusvaikeuksiin ajautuneita valtion pääasiassa omistamia yhtiöitä niiden lainojen hoidossa. Talouskasvu on pysähtynyt samasta syystä.

Venäjän rooli fossiilisen energian myyjänä saattaa yllättäen mukautua realiteetteihin. IPCC:n tavoitteet saattavat saada Venäjältä yllättävää tahatonta käytännön tukea. Ratkaisevaa on tietenkin, mitä sovitaan Pariisissa ja kuinka se pitää.

ERKKI PULLIAINEN

Kirjoittaja on emeritusprofessori ja tietokirjailija.

PÄIVÄN KUVA

JOHANNA MÄKELÄ

Valmiina paukkupakkasiin

Läski-kissa vartioi klapikasaa mielipaikallaan Sastamalan Mouhijärvellä.

Päivän kuva -ehdotuksia voi lähettää MT:n toimitukseen osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaistuista kuvista maksetaan palkkio.

KOLUMNI: KAIJALEENA RUNSTEN

Mainettaan modernimpi biotalous

Biotalous on yksi poliittisen ilmaston voimasanoista. Meille tämän lehden tekijöille ja teille lukijoille passaa varmasti oikein hyvin, että luonnonvarojen kestävästä käytöstä puhutaan samassa yhteydessä taloudellisen toiminnan kanssa.

Kun tutkimus ja teknologia ovat menneet harppauksittain eteenpäin, ollaan lähellä sitä, että selluloosa taipuu niin mikrokuituina vaatteiden raaka-aineeksi kuin biopolttoaineiksi. Ja aika moneen siltä väliltä.

Biotaloutta ovat myös terveysvaikutteiset elintarvikkeet, joiden kehittämiseksi on tehty paljon töitä. Ehkä Venäjän-kaupan ongelmat saisivat jopa katseet kääntymään siihen, että niille on markkinoita muuallakin, kuten ulkomaankauppaministeri Lenita Toivakka (kok.) viestitti (MT 10.11.).

Suomen pitäisi nimittäin päästä yli Nokia-krapulan. Kauppataseemme on junnannut enimmäkseen pakkasella kolmisen vuotta putkeen. Eiköhän se jo riitä?

Lukijapalstallamme on pitkään kummeksuttu, miksi uusiutuvasta energiasta puhutaan mutta kivihiiltä poltetaan.

Suurin ongelma on varmaan siinä, että suomalaisessa yhteiskunnassa biotalous edustaa mennyttä maailmaa.

kaijaleena.runsten@mt1.fi

Samaa mietin minä. Energiapuun lisäksi teknologia löytyy myös biomassan kaasuttamiselle.

Kun energiaa pystytään periaatteessa tuottamaan tällä tavoin hajautetusti, sillä voidaan korvata tuontia. Energian osuus Suomen kokonaistuonnista vaihtelee toki raakaöljyn hinnan mukaan, mutta sen osuus liikkuu silti 10–15 prosentin paikkeilla. Korvattavaa siis riittää.

Kovin vaikeaa vaan näyttää olevan päästä energiapolitiikassa puheista käytäntöön. Haketuen kiemuratkin haiskahtavat ikävästi siltä, että homma saatetaan vielä kerran säännellä käytännön kannalta liian hankalaksi. Risujen sijaan edelleen palaa siis kivihiili.

Eduskunnan kaikki puolueet julkistivat muutama viikko sitten yksimielisyyttään ilmasto- ja energiatiekartasta vuoteen 2050. Se nojaa nimenomaan uusiutuvaan energiaan. Lisäksi kaivataan kovasti tutkimusta ja tuotekehitystä, jotta syntyy taloudellisesti kannattavia, hiilettömästi toimivia ratkaisuja.

Samaan aikaan maakuntien tutkimusyksiköissä kelaa leikkuri nimeltä valtiontalouden tehostamisohjelma. Mikä logiikka tässä on?

Esimerkiksi teknologian tutkimuskeskus VTT ilmoitti vähentävänsä ytneuvotteluiden jälkeen yhteensä yli 330 työpaikkaa. Se lakkauttaa muun muassa Lappeenrannassa sijaitsevan toimipisteensä, joka on tunnettu yhteistyöstään metsäteollisuuden kanssa.

Uusiutuvissa ei kannata hirttäytyä silti vain kasvikunnan luomuksiin. Oli mukava lukea äskettäin tiedotteesta, että pääkaupungissa – tarkalleen ottaen entisen Sipoon alueella sijaitsevassa – Sakarinmäen koulukeskuksessa yli 80 prosenttia energiasta tulee uusiutuvista lähteistä.

Yhdistelmäratkaisu nojaa maalämpöön, aurinkoenergiaan ja lämmön talteenottojärjestelmiin. Kun maa- ja aurinkolämpö eivät riitä, koulun lämpökeskus käyttää bioöljyä. Sitä tiedote ei tosin kerro, onko öljy kotimaista vai ei.

Nuorisomme on nimittäin se, jonka vuoksi biotalous pitää saada uuteen nousuun. He ovat nimittäin ne, jotka muutoin joutuvat erittäin ikäviin pakkoratkaisuihin, kun maapallon suorituskyky on ylitetty.

Vaikka kierrätys ja ympäristöarvot kiinnostavat nuoria, harva nuori hakeutuu luonnonvara-alan opintoihin. Biosektorin mielikuvassa on siis jotain pielessä.

Tilanne taitaa käydä entistä heikommaksi, jos luonnontieteiden opetusta vähennetään peruskouluissa ja lukioissa tuntijakouudistusten yhteydessä?

Suurin ongelma on kuitenkin varmaan siinä, että suomalaisessa yhteiskunnassa biotalous edustaa mennyttä maailmaa. Kuten pääministeri Alexander Stubb (kok.) lohkaisi: iPadit ja iPhonet ovat tulevaisuuden juttuja kännyköiden ja paperin sijaan.

Jos aikuiset kokevat ja hokevat tällaista Nokia-krapulaa, niin miten nuoret ajattelisivat toisin?

Peliteollisuudesta pitäisi kiireesti hakea mallia siihen, kuinka madaltaa nuorten kynnystä tulla mukaan myös biotalouden tuotekehitykseen. Kuten Demoksen tutkija Maria Ritola taannoin kysyi: Mikä voisi olla biotalouden start-up-sauna tai Slush-tapaaminen?

Vinkiksi voisi muistuttaa, että ensi viikolla Slush tuo Suomeen nuoria koodaajia ja it-yrittäjiä ympäri maailmaa. Sinne siis kaikki verkottumaan ja oppimaan.

LEHTIKATSAUS

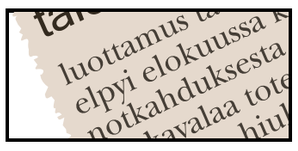

Puolustuksesta huolehdittava

Ukrainan kriisi on **Aamulehden** mukaan kiristänyt jännitystä Euroopassa lähelle kylmän sodan lukemia.

”Kaikki eivät ole valmiita puhumaan kylmän sodan paluusta joko vanhan- tai uudenmallisena. Siitä ollaan kuitenkin yhtä mieltä, että kansainvälinen tilanne on vakava ja vaatii sekä äärimmäistä varovaisuutta että uusia toimia jännityksen liennyttämiseksi.”

”Kaikkien osapuolten pitää pidättäytyä riskipelistä, koska siinä piilee aina vaara joko tahallisesta tai vahingossa tapahtuvasta kylmän sodan eskaloitumisesta kuumaksi.”

”Presidentti Niinistö oli oikeassa, kun hän totesi puheessaan, että ”puolustuksemme tulee kaikissa oloissa muodostaa vahva pidäke meihin mahdollisesti kohdistuvalle sotilaalliselle voimakäytölle ja painostukselle.”

Kaivoksilla on tulevaisuutta

Kauppalehden mielestä Talvivaara ei saa viedä uskoa kaivostoiminnan tulevaisuuteen.

”Maailmantalouden seuraava nousu kääntää katseet taas Suomen malmirikkauksiin. Silloin meidän on oltava paremmin varautuneita kuin supersyklivuosina 2005-2006.

Talvivaarasta on opittava. Alan riskianalyysien tasoa pitää nostaa. Insinööritoimistojen osaamisen on oltava parempaa kuin Talvivaaran patoaltaita suunniteltaessa. Viranomaisosaaminenkin oli rapistunut, kun uusia metallikaivoksia ei ollut avattu vuosiin. Metsäteollisuuden vapaaehtoinen sertifiointi voisi toimia kaivosalalla ja Kanadassa kehitteillä oleva IRMA-järjestelmä parantaisi kaivosyhtiöiden ja paikallisväestön suhteita.”

”Kaivostoiminnan kasvupotentiaali on niin suuri, että katastrofin jälkeenkään ei pidä haudata päätä pensaaseen.”